

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

**Αριθμός γνωμοδότησης 120/2020
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
Α' ΤΜΗΜΑ
(Συνεδρίαση της 14^{ης} Ιουλίου 2020)**

Σύνθεση :

Πρόεδρος : Ευγενία Βελώνη, Αντιπρόεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Μέλη : Ανδρέας Ανδρουλιδάκης, Στυλιανή Χαριτάκη, Νικόλαος Δασκαλαντωνάκης, Κωνσταντίνα Χριστοπούλου, Βασίλειος Καραγεώργος, Κωνσταντίνος Ζαμπάρας και Θεόδωρος Ράπτης, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγητής: Νικόλαος Δασκαλαντωνάκης, Νομικός Σύμβουλος του Κράτους.

Αριθμός Ερωτήματος : Το έγγραφο της Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες/ Γ' Μονάδας, με αριθμό πρωτ. 768/Γ/11-10-2019.

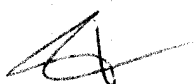
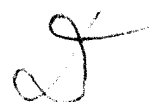
Περίληψη ερωτήματος: Ερωτάται **α)** Εάν μέλη επιτροπών διεξαγωγής-αξιολόγησης αποτελεσμάτων διαγωνισμών και επιτροπών παρακολούθησης - παραλαβής συμβάσεων προμηθειών, υπηρεσιών ή έργων (είτε κατόπιν διενέργειας διαγωνισμού είτε κατόπιν ανάθεσης), καθώς και μέλη επιτροπών εξέτασης ενστάσεων (είτε κατόπιν διενέργειας διαγωνισμού είτε κατόπιν ανάθεσης), υποχρεούνται σε υποβολή δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης και οικονομικών συμφερόντων, βάσει της περίπτωσης ια' ή βάσει της περίπτωσης μβ' της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του ν. 3213/2003, **β)** εάν, κατά την έννοια της τελευταίας αυτής περίπτωσης (μβ'), ο όρος «Έργο Δημοσίου Τομέα» αναφέρεται μόνο στα δημόσια έργα (κατασκευές) ή είναι ευρύτερος και περιλαμβάνει εν γένει έργα και συμβάσεις που αφορούν στο

Δημόσιο, μεταξύ των οποίων και τις διαδικασίες συμβάσεων προμηθειών, μελετών και παροχής υπηρεσιών, **γ)** εάν στον όρο «Υπεύθυνοι Έργων Δημοσίου Τομέα» περιλαμβάνονται και θεωρούνται υπόχρεοι σε υποβολή δήλωσης και οι απώτατοι υπεύθυνοι με αρμοδιότητα επί συμβάσεων εκτέλεσης δημοσίων έργων, προμήθειας προϊόντων και παροχής υπηρεσιών προς το Δημόσιο, **δ)** από ποιο χρονικό σημείο αρχίζει να υφίσταται η υποχρέωση υποβολής αρχικής δήλωσης περιουσιακής κατάστασης των μελών των παραπάνω επιτροπών που αφορούν διαγωνισμούς, δεδομένου ότι οι αποφάσεις ορισμού τους αναφέρονται είτε σε συγκεκριμένους διαγωνισμούς είτε γενικά σε διενέργεια διαγωνισμών ή σε σύναψη συμβάσεων του φορέα, **ε)** εάν στις υποχρεώσεις του ν. 3213/2003 υπόκεινται και οι επιμέρους επικεφαλής διοικητικών δομών της Ανατολικής του Χριστού Ορθόδοξης Εκκλησίας, αλλά και δομών άλλων θρησκειών, αποκλειστικά και μόνο, επειδή στους φορείς αυτούς, οι οποίοι δεν ασκούν κρατικές αρμοδιότητες, έχει αποδοθεί από το νόμο η μορφή του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου (ν.π.δ.δ.) και **στ)** εάν, κατά την έννοια της περίπτωσης ιθ' της παραγράφου 1 του αυτού ως άνω άρθρου 1 του ν. 3213/2003, ο όρος «έντυπα» περιλαμβάνει και τα έντυπα θρησκευτικού περιεχομένου.

Επί των παραπάνω ερωτημάτων το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Α' Τμήμα) γνωμοδότησε, ως εξής:

Ιστορικό

1. Από το έγγραφο του ερωτήματος και από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτει ότι η ερωτώσα Αρχή υπέβαλε τα παραπάνω ερωτήματα με αφορμή σχετικά έγγραφα που της έχουν απευθύνει το Εφετείο Θεσσαλονίκης (με αριθμούς πρωτ. 2416/13-7-2017 και 818/1-3-2018) και το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων (ήδη Παιδείας και Θρησκευμάτων)/ Γενική Γραμματεία Θρησκευμάτων (με αριθ. πρωτ. ΕΜΠ 13123/Θ1/6-12-2018). Ειδικότερα, ο προβληματισμός που αφορά τις περιπτώσεις ια' και ιβ' της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του ν. 3213/2003 διατυπώνεται επειδή στην πρώτη από αυτές προβλέπεται η υποχρέωση υποβολής δήλωσης περιουσιακής κατάστασης μόνο για επιτροπές διαγωνισμών με προϋπολογισμό που υπερβαίνει τα προβλεπόμενα όρια, ενώ στη δεύτερη, που αφορά και αυτή συναφείς επιτροπές παρακολούθησης και παραλαβής

έργων δημοσίου τομέα, δεν τίθεται περιορισμός βάσει του ύψους του προϋπολογισμού. Επίσης, ο προβληματισμός που αφορά τους επικεφαλής διοικητικών δομών της Ανατολικής του Χριστού Ορθόδοξης Εκκλησίας, καθώς και δομών άλλων θρησκειών, διατυπώνεται επειδή οι παραπάνω κατηγορίες προσώπων δεν περιλαμβάνονται μεν στις αναφερόμενες στο ν.3213/2003, πλην όμως τα ν.π.δ.δ. υπάγονται συλλήβδην στις προβλέψεις του νόμου αυτού, όπως προκύπτει από τις διατάξεις των περιπτώσεων ι' και ια' της παρ. 1 του άρθρου 1 του νόμου τούτου.

Νομοθετικό πλαίσιο

2. Στο ν.3213/2003 ¹ «Δήλωση και έλεγχος περιουσιακής κατάστασης βουλευτών, δημόσιων λειτουργών και υπαλλήλων, ιδιοκτητών μέσων μαζικής ενημέρωσης και άλλων κατηγοριών προσώπων» (Α' 309), όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Άρθρο 1²

Υπόχρεοι σε δήλωση

1. Δήλωση της περιουσιακής τους κατάστασης, των συζύγων τους ή των προσώπων με τα οποία έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης και των ανηλίκων τέκνων τους υποβάλλουν: α.....

ι. Οι Γενικοί Διευθυντές των Υπουργείων, οι Πρόεδροι, οι Αντιπρόεδροι, οι Διοικητές, οι Υποδιοικητές, τα εκτελεστικά μέλη, οι διευθύνοντες ή εντεταλμένοι σύμβουλοι και οι Γενικοί Διευθυντές νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, δημοσίων επιχειρήσεων, δημοσίων οργανισμών και νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου, υπό την προϋπόθεση ότι όλα τα ανωτέρω νομικά πρόσωπα ανήκουν στο κράτος ή επιχορηγούνται, τακτικώς, από κρατικούς πόρους κατά 50% τουλάχιστον του ετήσιου προϋπολογισμού τους ή τη διοίκησή τους ορίζει άμεσα ή έμμεσα το Δημόσιο με διοικητική πράξη ή ως μέτοχος.

¹ Η υποχρέωση υποβολής δήλωσης περιουσιακής κατάστασης θεσπίσθηκε με το ν. 4351/1964 «Περί προστασίας της τιμής του πολιτικού κόσμου της Χώρας» (Α' 136). Ο νόμος αυτός καταργήθηκε από το ν. 1738/1987 (Α' 200), με τον οποίο θεσπίσθηκε εκ νέου η υποχρέωση αυτή, επεκταθείσα και σε άλλα στελέχη της Διοίκησης. Με το ν. 2429/1996 (Α' 155) διευρύνθηκε ο κατάλογος των υπόχρεων, ενώ στη συνέχεια οι σχετικές διατάξεις του τελευταίου αυτού νόμου (άρθρα 24 έως 29) καταργήθηκαν με το άρθρο 12 του ν.3213/2003, ο οποίος ρυθμίζει πλέον την σχετική υποχρέωση.

² όπως το άρθρο αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 222 του ν. 4281/2014 (Α' 160) και εν συνεχεία τροποποιήθηκε και ισχύει, ιδίως μετά τους ν. 4571/2018 (Α' 186), 4635/2019 (Α' 167) και 4689/2020 (Α' 103)

ια. Οι Πρόεδροι, τα τακτικά και αναπληρωματικά μέλη όλων των επιτροπών διαγωνισμών προμηθειών, μελετών και παροχής υπηρεσιών των κρατικών υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων και των ενόπλων δυνάμεων, των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου, που ανήκουν στο κράτος ή επιχορηγούνται, τακτικώς, από κρατικούς πόρους κατά 50% τουλάχιστον του ετήσιου προϋπολογισμού τους ή τη διοίκηση των οποίων ορίζει άμεσα ή έμμεσα το Δημόσιο με διοικητική πράξη ή ως μέτοχος, των δημόσιων επιχειρήσεων και των δημόσιων οργανισμών, εφόσον υπερβαίνουν το ποσό των εκατόν πενήντα χιλιάδων (150.000) ευρώ ανά διαγωνισμό, καθώς επίσης ο Γενικός Διευθυντής και Διευθυντές της Γενικής Διεύθυνσης Κρατικών Προμηθειών και οι κατέχοντες θέσεις προϊσταμένων οποιουδήποτε οργανωτικού επιπέδου οργανικών μονάδων προμηθειών στο Δημόσιο και στα ανωτέρω νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου, στις δημόσιες επιχειρήσεις και τους δημόσιους οργανισμούς.

Την ίδια υποχρέωση υπέχουν ο Πρόεδρος και τα μέλη όλων των επιτροπών διαγωνισμών δημοσίων έργων των ανωτέρω φορέων, εφόσον ο προϋπολογισμός του έργου υπερβαίνει τις τριακόσιες χιλιάδες (300.000) ευρώ. ιβ....

ιθ. Οι ιδιοκτήτες, οι εκδότες, οι μέτοχοι, οι εταίροι, οι Πρόεδροι, οι Διευθύνοντες Σύμβουλοι και τα εκτελεστικά μέλη του Δ.Σ., οι διαχειριστές, καθώς και οι Γενικοί Διευθυντές και οι Διευθυντές ειδήσεων και ενημέρωσης κάθε μορφής επιχειρήσεων ή εταιρειών, που εκμεταλλεύονται διαδικτυακά ενημερωτικά μέσα ή εκδίδουν ημερήσια ή περιοδικά έντυπα πανελλήνιας κυκλοφορίας, όπως και των βασικών μετόχων αυτών, με την εξαίρεση των βασικών μετόχων που εμπίπτουν στην παράγραφο 4 του άρθρου 5 του ν. 4339/2015, καθώς και των μετόχων αυτών. κ....

μβ. Ο Πρόεδρος και τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της Κοινωνίας της Πληροφορίας, οι Διευθυντές και οι Αναπληρωτές Διευθυντές των Επιχειρησιακών Μονάδων. Τα μέλη του Μητρώου Αξιολογητών Δράσεων Κρατικών Ενισχύσεων και άλλοι εξωτερικοί συνεργάτες που έχουν συμμετάσχει σε αξιολογήσεις, Γνωμοδοτικές Επιτροπές και Επιτροπές Προσφυγών Δράσεων Κρατικών Ενισχύσεων, οι Πρόεδροι και τα Μέλη Επιτροπών Αξιολόγησης Προσφορών κάθε βαθμού, καθώς και Επιτροπών Προσφυγών έργων Δημοσίου Τομέα, οι Πρόεδροι και τα Μέλη των επιτροπών

Παρακολούθησης και Παραλαβής Έργων Δημοσίου Τομέα, οι Υπεύθυνοι Έργων Δημοσίου Τομέα και Δράσεων Κρατικών Ενισχύσεων. Οι Προϊστάμενοι, οι αναπληρωτές Προϊστάμενοι και οι Προϊστάμενοι Μονάδων όλων των Ειδικών Υπηρεσιών και των λοιπών φορέων που ασκούν καθήκοντα ή και αρμοδιότητες διαχείρισης, εφαρμογής, συντονισμού και ελέγχου, στο πλαίσιο των συγχρηματοδοτούμενων δράσεων της Προγραμματικής Περιόδου 2007 - 2013 και 2014-2020. μγ.....

2. Η δήλωση της παραγράφου 1 υποβάλλεται από τους υπόχρεους μέσα σε ενενήντα (90) ημέρες από την απόκτηση της ιδιότητάς τους (αρχική δήλωση).....3.....

6. Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου, με το οποίο ρυθμίζονται περιπτώσεις υποχρέωσης υποβολής Δ.Π.Κ. μελών συλλογικών οργάνων, υπόχρεοι σε δήλωση περιουσιακής κατάστασης είναι τα αναπληρωματικά μέλη των οργάνων αυτών, εφόσον έχουν συμμετάσχει σε συνεδριάσεις τους, όπως αυτό προκύπτει αποκλειστικά από τα επίσημα πρακτικά των συνεδριάσεων του οργάνου.

Άρθρο 3.

Όργανα και διαδικασία ελέγχου των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης.

1. Οι δηλώσεις περιουσιακής κατάστασης των υπόχρεων προσώπων της παραγράφου 1 του άρθρου 1 υποβάλλονται και ελέγχονται ως ακολούθως:

α).... αα) των προσώπων που αναφέρονται στις περιπτώσεις στ έως και ια, ιγ έως και κδ, κζ, λδ έως και λι, μα, μβ, μστ, μη και μθ της παραγράφου 1 του άρθρου 1, στη Γ΄ Μονάδα Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης της Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες....³

Άρθρο 19

Δήλωση Οικονομικών Συμφερόντων⁴

1.Οι υπόχρεοι σε δήλωση περιουσιακής κατάστασης κατά το ν. 3213/2003 υποβάλλουν, στην ίδια προθεσμία, Δήλωση Οικονομικών Συμφερόντων των

³ Το πρώτο εδάφιο της περίπτωσης αα είχε προστεθεί με το άρθρο 174 παρ.2 του ν.4389/2016, Α΄ 94, και τροποποιηθεί με το άρθρο 83 παρ.3 του ν.4504/2017, Α΄ 184, αντικαταστάθηκε δε ως άνω με το άρθρο 4 παρ.2 του ν.4571/2018, Α΄ 186.

⁴ Θεσπίστηκε με το άρθρο 229 του ν. 4281/2014, που καταργήθηκε με το άρθρο 12 παρ. 2 του ν.4571/2018, Α΄ 186, με το οποίο προστέθηκε ως άρθρο 19 στο ν. 3213/2003.

ιδίων, των συζύγων ή των προσώπων με τα οποία έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης, η οποία περιλαμβάνει: α).....».

3. Στο ν. 4314/2014 «Α) Για τη διαχείριση, τον έλεγχο και την εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την προγραμματική περίοδο 2014-2020,... και άλλες διατάξεις» (Α' 265), συναφώς, σε σχέση με την προαναφερθείσα περίπτωση μβ' της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του ν. 3213/2003, με την παράγραφο 4 του άρθρου 38 ορίστηκαν τα εξής: «Το προσωπικό που υπηρετεί σε Ειδικές Υπηρεσίες του ΕΣΠΑ του παρόντος Νόμου, στην Κεντρική Υπηρεσία της ΜΟΔ ΑΕ και σε Ενδιάμεσους Φορείς, που απασχολείται σε δραστηριότητες που αφορούν στην αξιολόγηση πράξεων, στις επαληθεύσεις και στις πληρωμές, υπόκειται εφεξής στις διατάξεις της παραγράφου 1 εδάφιο (μβ) του άρθρου 1 του ν.3213/2003 (Α'309) όπως τροποποιήθηκε με το ν. 4281/2014 (Α'160) σε ότι αφορά τη δήλωση περιουσιακής κατάστασης».

4. Στο ν. 4557/2018 « Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες» (Α'139) στο άρθρο 47 ορίζονται τα εξής: «1....Σκοπός της Αρχής είναι: α)....β)....γ) ο έλεγχος των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης των προσώπων που αναφέρονται στην περίπτωση αα' της παρ. 1 του άρθρου 3 του ν. 3213/2003 (Α' 309). 2. Η Αρχή απολαμβάνει διοικητικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας.... 3.Η Αρχή εκπροσωπείται δικαστικώς και εξωδίκως από τον Πρόεδρό της, η δε εν γένει νομική και δικαστική υποστήριξη των υποθέσεών της και το γνωμοδοτικό έργο διεξάγεται από το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (ΝΣΚ) σύμφωνα με τις διατάξεις του Οργανισμού του (ν. 3086/2002, Α' 324) και ειδικότερα από το Γραφείο Νομικού Συμβούλου του Υπουργείου Οικονομικών.... 4.».

Ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων.

5. Με το ν. 3213/2003 ο νομοθέτης, με σκοπό τον αποτελεσματικότερο έλεγχο της διαχείρισης του δημοσίου χρήματος, την ενίσχυση της διαφάνειας και την ενδυνάμωση της δημοκρατίας, εισήγαγε ολοκληρωμένη νομοθετική ρύθμιση, στην οποία περιέλαβε (άρθρο 1) κατάλογο των υπόχρεων προς υποβολή δήλωσης περιουσιακής κατάστασης, ο οποίος εξαντλεί όλο το φάσμα όσων ασκούν αρμοδιότητες σχετικές με τη διαχείριση δημοσίου χρήματος (βλ. αιτιολογική έκθεση επί του σχεδίου του νόμου αυτού). Στη συνέχεια, καθιέρωσε και την υποχρέωση των προσώπων αυτών να

υποβάλλουν δήλωση οικονομικών συμφερόντων των ιδίων, των συζύγων ή των προσώπων με τα οποία έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης, έτσι ώστε με μια ολοκληρωμένη ρύθμιση ο έλεγχος να γίνεται με γνώμονα όχι μόνο την αποτύπωση της τρέχουσας περιουσιακής κατάστασής τους, αλλά κυρίως τη διαπίστωση της πηγής προέλευσης των χρημάτων τους που διατίθενται για την απόκτηση περιουσιακών στοιχείων.

7. Στο πλαίσιο αυτό, θέσπισε και την υποχρέωση των μελών όλων των επιτροπών διαγωνισμών δημοσίων συμβάσεων των κρατικών υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, τα καθήκοντα των οποίων αφορούν και την διαχείριση του δημοσίου χρήματος, να υποβάλλουν στην αρμόδια Αρχή δηλώσεις περιουσιακής κατάστασης (ΝΣΚ 339/2016, 404/2012) και οικονομικών συμφερόντων, ενώ συγχρόνως, μέσω των δηλώσεων αυτών, διασφάλισε την υπευθυνότητα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους και την λογοδοσία εκ μέρους τους. Η σχετική υποχρέωση των μελών των παραπάνω επιτροπών [βλ. ν.4412/2016 «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24 ΕΕ και 2014/25 ΕΕ)», Α'200, ιδίως άρθρα 208 παρ.1, 216 παρ. 1, 219 παρ. 1 και 221], τακτικών ή και αναπληρωματικών εφόσον έχουν συμμετάσχει σε συνεδριάσεις, εδράζεται στη διάταξη της περ. ια' της παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 3213/2003 και αφορά, σύμφωνα με τις διακρίσεις της περίπτωσης αυτής, τις επιτροπές διαγωνισμών προμηθειών και υπηρεσιών, εφόσον το αντικείμενο υπερβαίνει το ποσό των 150.000 ευρώ ανά διαγωνισμό, καθώς και τις επιτροπές διαγωνισμών δημοσίων έργων, εφόσον ο προϋπολογισμός του έργου υπερβαίνει τις 300.000 ευρώ (βλ. τις προαναφερθείσες γνωμοδοτήσεις του ΝΣΚ καθώς και τις επιτροπές διαγωνισμών προμηθειών και υπηρεσιών). Το εύρος της εφαρμογής των διατάξεων της παραπάνω περίπτωσης ια' προσδιορίζεται από τη λέξη «όλων», την οποία χρησιμοποιεί ο νομοθέτης προκειμένου να περιλάβει το σύνολο των επιτροπών που εμπλέκονται στις παραπάνω διαγωνιστικές διαδικασίες, ενώ η έννοια του «διαγωνισμού», ως εκ του προαναφερόμενου σκοπού της ρύθμισης, δεν περιορίζεται στην ολοκλήρωση της διαγωνιστικής διαδικασίας με την κατακύρωση, αλλά περιλαμβάνει και το στάδιο της εκτέλεσης της σύμβασης που καταρτίζεται στην συνέχεια.

8. Κατ' ακολουθία τούτων, στα μέλη των επιτροπών διαγωνισμών δημοσίων συμβάσεων, κατά την έννοια της περίπτωσης ια' της παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 3213/2003, περιλαμβάνονται τα μέλη των επιτροπών διεξαγωγής-αξιολόγησης προσφορών και παρακολούθησης - παραλαβής των συμβάσεων προμηθειών, υπηρεσιών ή έργων, καθώς και τα μέλη των επιτροπών εξέτασης ενστάσεων (ΝΣΚ 339/2016), εφόσον το αντικείμενο του διαγωνισμού ή ο προϋπολογισμός του έργου υπερβαίνει τα προβλεπόμενα από την παραπάνω διάταξη όρια. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνονται τα μέλη των επιτροπών αυτών, όταν το αντικείμενο των συμβάσεων είναι κάτω των ορίων που θέτει η ως άνω διάταξη, όπως οι συμβάσεις που καταρτίζονται με τη διαδικασία της απευθείας ανάθεσης, λόγω του ποσού μέχρι το οποίο επιτρέπεται η προσφυγή στη διαδικασία αυτή (βλ. άρθρα 118,328 ν.4412/2016).

9. Περαιτέρω, με τις διατάξεις της περίπτωσης μβ', θεσπίστηκε υποχρέωση υποβολής δήλωσης περιουσιακής κατάστασης και των προσώπων που συμμετέχουν - εμπλέκονται στις διαδικασίες παρακολούθησης και εν γένει διαχείρισης δράσεων κρατικών ενισχύσεων, πράξεων επιχειρησιακών προγραμμάτων κλπ, οι οποίες χρηματοδοτούνται ή συγχρηματοδοτούνται από δημόσιους πόρους (ενωσιακούς, εθνικούς κλπ), συμπεριλαμβανομένων και όσων έχουν εξουσία να αποφασίζουν την εκταμίευση και να ελέγχουν την ορθή χρήση δημοσίου χρήματος στο πλαίσιο των ν.3614/2007 και 4314/2014, που αφορούν την διαχείριση και τον έλεγχο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ για τις προγραμματικές περιόδους 2007-2013 και 2014-2020 αντίστοιχα. Η περίπτωση αυτή (μβ'), παρά την έλλειψη νομοτεχνικής αρτιότητας, είναι προφανές, κατά την νοηματική της διατύπωση, ότι δεν αφορά τις περιπτώσεις που ρυθμίζονται από την περίπτωση ια', δηλαδή τα μέλη των επιτροπών των διαγωνισμών των δημοσίων συμβάσεων, διότι ρύθμιση του ίδιου θέματος για δεύτερη φορά εντός του αυτού άρθρου και μάλιστα με διαφορετικές προϋποθέσεις αντιβαίνει στη νομική λογική.

10. Συνεπώς, ο όρος «Έργα Δημοσίου Τομέα» στην παραπάνω διάταξη της περίπτωσης μβ' της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του ν. 3213/2003, από τον προαναφερθέντα σκοπό της, σε συνδυασμό και με το νομοθετικό ορισμό του άρθρου 3 παρ.5 του ν. 4314/2004, κατά τον οποίο «πράξη» είναι «έργο,

σύμβαση, δράση ή ομάδα έργων που επιλέγονται από τη διαχειριστική αρχή των οικείων προγραμμάτων ή υπό την ευθύνη της ...» (βλ. και άρθρο 1 περ. 4 του ν. 3614/2007), δεν ταυτίζεται με τη φράση «δημόσιο έργο» κατά την έννοια της περίπτωσης ια΄ και ως εκ τούτου δεν αναφέρεται στην κείμενη νομοθεσία περί δημοσίων συμβάσεων (ν. 4412/2016), αλλά αναφέρεται σε κάθε δράση, έργο, πράξη κλπ που χρηματοδοτείται ή συγχρηματοδοτείται από δημόσιους πόρους στο πλαίσιο των προαναφερόμενων δραστηριοτήτων, χρηματοδοτούμενων ή συγχρηματοδοτούμενων από δημόσιους πόρους.

11. Εξάλλου, ως «απόκτηση της ιδιότητας» του υπόχρεου υποβολής της δήλωσης περιουσιακής κατάστασης, από την οποία υφίσταται η εν λόγω υποχρέωση και αρχίζει η σχετική προθεσμία, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 1 του ν. 3213/2003, νοείται, στην μεν περίπτωση επιτροπής με αντικείμενο συγκεκριμένο διαγωνισμό, η έκδοση της απόφασης ορισμού των μελών της επιτροπής, ανεξάρτητα από το χρόνο έναρξης των συνεδριάσεων της, στις δε περιπτώσεις επιτροπών με αντικείμενο γενικά την διενέργεια διαγωνισμών ή τη σύναψη συμβάσεων του φορέα, ο χρόνος προκήρυξης του πρώτου διαγωνισμού που πληροί τις προβλεπόμενες προϋποθέσεις.

12. Ο προβληματισμός της ερωτώσας Αρχής αν ως «Υπεύθυνοι Έργων Δημοσίου Τομέα» κατά την έννοια της παραπάνω περ. μβ΄ και συνεπώς υπόχρεοι προς υποβολή δήλωσης περιουσιακής κατάστασης νοούνται και οι «απώτατοι υπεύθυνοι» με αρμοδιότητα επί συμβάσεων έργων, προμηθειών ή υπηρεσιών, ως εκ της γενικότητάς του και της αοριστίας του, αφού δεν προσδιορίζεται για ποιους συγκεκριμένα υπευθύνους τίθεται το ερώτημα και από ποιες διατάξεις αντλούν την αρμοδιότητά τους επί των δημοσίων αυτών συμβάσεων, δεν μπορεί να απαντηθεί.

13. Περαιτέρω, ο ν. 3213/2003, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, περιέχει ρητή και εξαντλητική απαρίθμηση των κατηγοριών φυσικών προσώπων που υπέχουν την υποχρέωση υποβολής δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης και οικονομικών συμφερόντων. Η υπαγωγή στην υποχρέωση αυτή, ενόψει της εξαιρετικότητάς της και των συνεπειών της μη τήρησής της, προϋποθέτει ρητή πρόβλεψη του νόμου και επομένως δεν μπορεί να επεκταθεί σε περιπτώσεις που αυτός δεν προβλέπει, το γεγονός δε ότι ο νομοθέτης ήθελε να εξασφαλίσει μεγάλο εύρος εφαρμογής της επίμαχης υποχρέωσης δεν μπορεί να οδηγήσει σε συμπερίληψη περιπτώσεων για τις οποίες ο νόμος σιωπά.

Στις διατάξεις τόσο της περ. ι' όσο και της περ. ια' του άρθρου 1 του ν.3213/2003 δεν γίνεται αναφορά σε επικεφαλής διοικητικών δομών της Εκκλησίας της Ελλάδος (π.χ. μέλη της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου) ή των οργανωτικών ενοτήτων που υπόκεινται σ' αυτήν (π.χ. Μητροπολίτες) ή της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Κρήτης ή δομών άλλων θρησκειών, οι οποίες φέρουν τη νομική μορφή του ν.π.δ.δ., όπως, αντίθετα, ρητή αναφορά γίνεται στους επικεφαλής άλλων ν.π.δ.δ. (Προέδρους, Αντιπροέδρους, Διοικητές, Υποδιοικητές, εκτελεστικά μέλη, διευθύνοντες ή εντεταλμένους συμβούλους και Γενικούς Διευθυντές ν.π.δ.δ.) και στους προέδρους και τα μέλη των επιτροπών διαγωνισμών προμηθειών, μελετών, παροχής υπηρεσιών και δημοσίων έργων των ν.π.δ.δ.

Ενόψει όλων αυτών, στο πεδίο εφαρμογής των παραπάνω διατάξεων (των περιπτώσεων ι' και ια' της παρ. 1 του άρθρου 1 του ν.3213/2003) δεν εμπίπτουν οι επιμέρους επικεφαλής διοικητικών δομών της Ανατολικής του Χριστού Ορθόδοξης Εκκλησίας ή των οργανωτικών ενοτήτων που υπόκεινται σ' αυτήν ή της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Κρήτης ή δομών άλλων θρησκειών που έχουν μορφή ν.π.δ.δ., ως μη αναφερόμενοι ρητά και ειδικά στις εξαιρετικές αυτές διατάξεις και ως εκ τούτου στενά ερμηνευτές.

Εξάλλου, τα «θρησκευτικά» ν.π.δ.δ. διαρθρώνονται σε ιδιαίτερη ενότητα, αποτελούν δε ξεχωριστή κατηγορία νομικών προσώπων που διακρίνονται σαφώς από τα υπόλοιπα ν.π.δ.δ. και από τη Δημόσια Διοίκηση εν γένει, απέναντι στην οποία έχουν σχεδόν πλήρη αυτονομία (βλ. Α. Τάχου «Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο», 6^η έκδοση, 2000, σελ. 294), ενώ ο χαρακτηρισμός των καθαρώς θρησκευτικών αυτών οργανισμών ως ν.π.δ.δ. δεν έχει την έννοια ότι περιλαμβάνονται στον κύκλο της Δημόσιας Διοίκησης ως δημόσια νομικά πρόσωπα που έχουν ιδρυθεί κατ' εφαρμογή της μεθόδου της καθ' ύλη αυτοδιοίκησης (ΝΣΚ 15/ 2018). Επομένως, και για το λόγο αυτό, εάν ο νομοθέτης ήθελε να συμπεριλάβει και τα πρόσωπα αυτά στις παραπάνω διατάξεις, θα το όριζε ρητά. Η ερμηνευτική αυτή προσέγγιση ενισχύεται και από το άρθρο 68 παρ.3 του ν.4235/2014, σύμφωνα με το οποίο η Εκκλησία της Ελλάδος, οι Μητροπόλεις, οι ενορίες, οι μονές κλπ, που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, «.....υπάγονται στις διατάξεις που διέπουν τη Γενική Κυβέρνηση και τον δημόσιο τομέα ως προς την οργάνωση και διοίκησή

τους, την εν γένει περιουσιακή και λογιστική διαχείρισή τους, τους λειτουργούς και το προσωπικό τους, μόνον εφόσον αυτές το ορίζουν ρητά ...».

Όσον δε αφορά ειδικά την περ. ι', πρέπει να αναφερθεί ότι μνεία στα ν.π.δ.δ. χωρίς καμμία εξαίρεση γινόταν στην προηγούμενη μορφή του άρθρου 1 παρ. 1 (περ. ι') του ν. 3213/2003, όπως είχε αντικατασταθεί με τη διάταξη του άρθρου 1 παρ. 3 του ν. 4571/2018⁵ (Α' 186). Μετά την αντικατάστασή της, με τη διάταξη του άρθρου 68 του ν. 4689/2020, η περίπτωση αυτή (ι') δεν αναφέρεται πλέον σε όλα τα ν.π.δ.δ., αλλά καταλαμβάνει τα ν.π.δ.δ., καθώς και τις δημόσιες επιχειρήσεις, δημόσιους οργανισμούς και ν.π.ι.δ. υπό την προϋπόθεση «ότι όλα τα ανωτέρω νομικά πρόσωπα ανήκουν στο κράτος ή επιχορηγούνται, τακτικώς, από κρατικούς πόρους κατά 50% τουλάχιστον του ετήσιου προϋπολογισμού τους ή τη διοίκησή τους ορίζει άμεσα ή έμμεσα το Δημόσιο με διοικητική πράξη ή ως μέτοχος».

14. Τέλος, στην περίπτωση ιθ' της παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 3213/2003, όπως προκύπτει από το γράμμα και το σκοπό της, υπάγονται τα έντυπα γενικά, χωρίς διάκριση με βάση τη θεματολογία τους. Επομένως, ως έντυπα της περίπτωσης αυτής νοούνται και τα έντυπα θρησκευτικού περιεχομένου.

15. Ενόψει όλων των προεκτεθέντων, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Α' Τμήμα) στα ερωτήματα που τέθηκαν, ομοφώνως, γνωμοδοτεί ως εξής:

α. Τα μέλη όλων των επιτροπών που εμπλέκονται στις διαδικασίες διαγωνισμών δημοσίων συμβάσεων προμηθειών, μελετών και παροχής υπηρεσιών (μέλη επιτροπών διεξαγωγής – αξιολόγησης αποτελεσμάτων διαγωνισμών, εξέτασης ενστάσεων και παρακολούθησης – παραλαβής), εφόσον υπερβαίνουν το ποσό των 150.000 ευρώ ανά διαγωνισμό, υποχρεούνται να υποβάλλουν δήλωση περιουσιακής κατάστασης και δήλωση οικονομικών συμφερόντων σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 1 περ. ια' και άρθρου 19 του ν. 3213/2003 αντίστοιχα. Την ίδια υποχρέωση έχουν και τα μέλη των παραπάνω επιτροπών διαγωνισμών δημοσίων έργων, εφόσον ο προϋπολογισμός του έργου υπερβαίνει τις 300.000 ευρώ. Σχετική υποχρέωση δεν υπέχουν τα μέλη των επιτροπών απευθείας ανάθεσης

⁵ «1. ... οι Πρόεδροι, οι Αντιπρόεδροι, οι Διοικητές, οι Υποδιοικητές, τα εκτελεστικά μέλη, οι διευθύνοντες ή εντεταλμένοι σύμβουλοι και οι Γενικοί Διευθυντές νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, δημοσίων επιχειρήσεων, δημοσίων οργανισμών, καθώς και νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου που ανήκουν στο κράτος ή επιχορηγούνται, τακτικώς, από κρατικούς πόρους κατά 50% τουλάχιστον του ετήσιου προϋπολογισμού τους ή τη διοίκηση των οποίων ορίζει άμεσα ή έμμεσα το Δημόσιο με διοικητική πράξη ή ως μέτοχος».

δημοσίων συμβάσεων, λόγω του αντικειμένου τους, που υπολείπεται των ως άνω ποσών.

β. Στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης της περίπτωσης μβ' της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του ν. 3213/2003 υπάγονται όσοι εμπλέκονται ή συμμετέχουν στις διαδικασίες παρακολούθησης και εν γένει διαχείρισης δράσεων, πράξεων κλπ που χρηματοδοτούνται ή συγχρηματοδοτούνται από δημόσιους πόρους (ενωσιακούς, εθνικούς κλπ), συμπεριλαμβανομένων και όσων έχουν εξουσία να αποφασίζουν την εκταμίευση και να ελέγχουν την ορθή χρήση δημοσίου χρήματος στο πλαίσιο των ν. 3614/2007 και 4314/2014.

γ. Ο όρος «Έργο Δημοσίου Τομέα», κατά την έννοια της παραπάνω περ. μβ, αναφέρεται σε πράξεις, δράσεις και λοιπές διαδικασίες σχετικές με τις παραπάνω δραστηριότητες.

δ. Η υποχρέωση υποβολής αρχικής δήλωσης περιουσιακής κατάστασης των μελών επιτροπών με αντικείμενο συγκεκριμένο διαγωνισμό αρχίζει από την έκδοση της απόφασης ορισμού των μελών τους. Η ίδια υποχρέωση των μελών επιτροπών με αντικείμενο γενικά την διενέργεια διαγωνισμών ή την σύναψη συμβάσεων του φορέα αρχίζει από την προκήρυξη του πρώτου διαγωνισμού που πληροί τις προβλεπόμενες προϋποθέσεις.

ε. Δεν υπόκεινται στις υποχρεώσεις του ν. 3213/2003 οι επιμέρους επικεφαλής διοικητικών δομών της Ανατολικής του Χριστού Ορθόδοξης Εκκλησίας, των οργανωτικών ενοτήτων που υπόκεινται σ' αυτήν, της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Κρήτης και δομών άλλων θρησκειών, που έχουν τη νομική μορφή του ν.π.δ.δ.

στ. Στην περίπτωση ιθ' της παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 3213/2003 περιλαμβάνονται και τα έντυπα θρησκευτικού περιεχομένου.

Αθήνα, 27-7-2020

Θεωρήθηκε

Η Πρόεδρος του Τμήματος

Ευγενία Βελώνη

Αντιπρόεδρος του ΝΣΚ

Ο εισηγητής

Νικόλαος Δασκαλαντωνάκης

Νομικός Σύμβουλος του Κράτους